

## **Vankeuslain muutostyöryhmän 3. kokous**

**Ajankohta:** ti 16.9.2025 klo 09.30-12.00

**Paikka:** Teams

**Osallistujat:** Juho Martikainen (pj.), Jari-Pekka Holopainen, Antti Kanerva, Anna-Liisa Sandvik (siht.), Taina Taipale, Paulina Tallroth, Heli Tamminen, Miia Tolvi

### **1 Poistumislupa-asioiden ensimmäinen käsittely**

- Työryhmän tehtävänä on laatia ehdotus poistumislupaedellytysten kiristämiseksi siten, että turvallisuuteen liittyvät seikat huomioidaan poistumislupaharkinnassa nykyistä paremmin. Samalla selkeytetään poistumislupia koskevia säännöksiä yleisemmin.
- Oikeusministeriö on teettänyt poistumislupia koskevan selvityksen: Vankien poistumisluvat – yhtenäinen järjestelmä vai hajanaisia käytäntöjä? (Aaltonen, Kilpeläinen, Pajuoja, oikeusministeriön julkaisuja 2023:32. Käytiin tiivistetysti läpi selvityksen keskeisimmät havainnot.
- Keskusteltiin poistumislupajärjestelmän muutostarpeista.
- Lupaprosessia tulisi keventää varsinkin avolaitosten toistuvissa poistumisissa. Keskusteltiin toistaiseksi myönnettävistä poistumisluvista. Voitaisiin esimerkiksi säätää erillinen lupatyyppi toistuviin kauppa-asiointeihin. Lähtökohtana olisi, että avolaitokseen saavuttaessa tehtäisiin yksi päätös, joka koskisi näitä toistuvia asiointikäyntejä avolaitossijoituksen aikana.
- Terveystenhuollon käynnin ajankohdan ilmoittaminen vangille (EOAK/4463/2024.) Lainsäädäntö ei mahdollista sitä, että hoitoon pääsyn ajankohta jätettäisiin ilmoittamatta vangille esimerkiksi tapauskohtaiseen harkintaan perustuen. Ratkaisu on lähetetty oikeusministeriölle sen arvioimiseksi, tulisiko hoitoon pääsyn ilmoittamisesta säätää nimenomaisesti. Esitettiin näkemys siitä, että tarkan ajankohdan ilmoittaminen ennakoon voi olla riskialtista. Toisaalta tuli esille, ettei kaikissa yksiköissä pidetä tarpeellisenä pitää ajankohtaa salassa. Asia vaatii tarkempaa pohdintaa ja siihen palataan myöhemmin.
- Vankiloista tehdään runsaasti rutiininomaisia käyntejä terveydenhuoltoon. Toivottiin lupaprosessin keventämistä näissä tilanteissa. Lisäksi on akuutteja terveydenhuoltokäyntejä, jolloin poistumista ei arvioida lääkärin näkemyksen vastaisesti. Lähtökohtana tulee edelleenkin olla, että vankilan ulkopuolelle poistumisesta tehtäisiin aina päätös. Tämänkaltaisissa tilanteissa päätöksenteko voitaisiin toteuttaa asiakastietojärjestelmässä nykyistä jouhevammin, kunhan päätös tehdään.
- Eri lupien keskinäisen suhteen selkeyttäminen edellyttää säännösten muuttamista. Käytännössä lupien myöntämisessä on suuria yksikkökohtaisia eroja.
- Rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävän luvan (RP-lupa) yhtenä edellytyksenä on, että luvan myöntäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista. Lähes aina poistumislupa sinällään jo edistää suunnitelmaa, jonka vuoksi kytkös on koettu haastavaksi. Tulisi arvioida säännöksiä tältä osin.
- Todettiin, että päätöksiä RP-luvan aikaistamisesta tehdään vähän eikä käytäntö ole yhtenäistä. Olisi arvioitava aikaistamissääntelyn säilyttämistarvetta.
- TS-poistumisluvan arviointi on koettu haastavaksi, koska perusteet voivat olla moninaiset. Edellytysten kirkastamista pidettiin tarpeellisenä. Lisäksi esitettiin säännöksen ns. kaatokohdan täsmentämistä. Tuli esille, että on viitteitä siitä, että TS-poistumisluvissa käytännöt olisivat hiljattain kirstyneet, mutta asia ei ole tullut kanteluissa esille.
- Erittäin tärkeästä syystä (ETS) myönnettävän poistumisluvan edellytysten soveltamisessa on myös ollut epäselvyyttä. Lisäksi on pohdittu esimerkiksi sitä, riittääkö vakavasti sairaan lähiomaisen tapaamiseen yksi tapaamiskerta, jos sairaus pitkittyy. Poistumisen pituus läheisen ollessa saattohoidossa on myös vaihdellut. Käytännöt ovat kirjavia myös siinä, saako hautajaisissa siunaustilaisuuden lisäksi osallistua muistotilaisuuteen tai valvojaisiin, joka romaanikulttuurissa tyypillisesti edeltää siunaustilaisuutta.
- Esille tuli myös näkemys siitä, että lyhyissä tuomioissa ei olisi poistumislupamahdollisuutta lainkaan, jotta vanki pystyisi keskittymään muutostyöskentelyyn. Tätä tukisi se, että monet asiat ovat nykyään sähköisesti hoidettavissa. Erityisesti avolaitoksissa myönnetään lupia SA-koneiden käyttöön ja on mahdollista käyttää omaa kännykkään, jolloin yhteydenpito läheisiin ja asioiden hoitaminen helpottuvat merkittävästi.
- Päätösharkinta ja turvallisuusperusteet: lupaehtojen noudattamisen todennäköisyysarviointi
  - o Säännöksessä mainittu ”rangaistusaikainen käyttäytyminen” on koettu selkeäksi kriteeriksi.

- Sen sijaan säännöksessä mainittu ”henkilöstä saatujen tietojen perusteella” on koettu haastavammiksi kriteeriksi. Erään näkemyksen voisi olla riittävää, jos Rikosseuraamuslaitos ohjaisi tulkintaa nykyistä enemmän. Keskustelua jatketaan seuraavassa kokouksessa.
- Automaattista päätöksentekoa ei pidetty tarkoituksenmukaisena eikä kustannussyistä toteuttamiskelpoisena ratkaisuna poistumislupa-asioissa.

## 2 Häiriötilannesäätelyn pykäläluonnokset

- Pysyvään lainsäädäntöön tulee valmistella säännökset, joiden nojalla tapaamisia, poistumislupia ja toimintoja voitaisiin vakavissa häiriötilanteissa rajoittaa vankiloissa. Keskusteltiin pykäläluonnoksista.
- Yleisesti ottaen pykälien tulisi soveltua erilaisiin häiriötilanteisiin, jolloin ne eivät voi olla kasuistisia. Kuitenkin selkeämmin toivottiin näkyväksi se, mitä päätös tarkkaan ottaen koskee, jotta päätöksentekijälle olisi selvää, minkälaisia rajoittamispäätökset voivat olla.
- Keskusteltiin päätöksentekotahosta. Keskustelun johtopäätöksenä katsottiin, että rajoittamispäätöksen tekisi operatiivisen vastuualueen johtaja. Hän pystyy arvioimaan laajemmassa valtakunnallisessa kontekstissa sitä, milloin rajoitustoimenpiteeksi riittää supistaminen ja milloin vaaditaan keskeyttämistä. Evakuoitinpäätöksen voisi tarvittaessa kuitenkin tehdä myös päivystävä virkamies, jos tilanne ei siedä viivytystä. Päätöksessä tulisi yksilöidä ne vankilat, joita päätös koskee. Päätös koskisi koskea kaikkia vankilaan sijoitettuna olevia vankeja. Luonnollisesti päätös pitäisi antaa tiedoksi kaikille ko. vankilassa oleville vangeille. Vankilassa tehtäisiin yleisen päätöksen perusteella tarvittavat päätökset yksittäisille vangeille.
- Toimintaan osallistuminen:
  - Työryhmä kannatti rajoittamispäätöksen kestoksi yhtä kuukautta kerrallaan.
  - Työryhmä ei pitänyt tarpeellisena säätää päivystävälle virkamiehelle toimivaltaa toimintaan liittyvissä rajoittamispäätöksissä, koska päätökset kyettäisiin tekemään virka-ajalla.
- Vapaa-ajan toiminta: keskusteltiin erityisesti kirjaston käytöstä ja uskonnonharjoittamisesta
  - Kirjaston käyttö on mahdollistettava jollain tavalla häiriötilanteessakin.
  - Avolaitoksissa käy paljon eri uskontokuntien edustajia. Uskonnonharjoittamiseen liittyvien tilaisuuksien järjestäminen on pitkälti näiden ulkopuolisten toimijoiden varassa. Korona-aikana toimijoiden pääsyä vankilaan rajoitettiin. Kuitenkin uskonnonharjoittaminen on jollain tavalla mahdollistettava häiriötilanteissakin. Korona-aikana asia on hoidettu ilmeisen hyvin, koska aiheesta ei tehty kanteluita.
- Tapaamiset:
  - Rajoittamismahdollisuus tarvitaan.
  - Lisäksi keskusteltiin videotapaamisten lisäämisestä. Säätelyä videotapaamisten lisäämisestä tarvitaan lähinnä suljettujen vankiloiden näkökulmasta. Avolaitoksissa videotapaamisia järjestetään nykyisin laajasti ja niiden käyttö lisääntyisi entisestään, jos tapaamisia rajoitettaisiin. Lisäksi avolaitoksissa on mahdollista käyttää omaa kännykkää yhteydenpitoon.
- Poistumisluvat:
  - Keskusteltiin poistumislupien myöntämisen supistamisesta ja keskeyttämisestä kokonaan. Yksi vaihtoehto on säätää rajoittamisessa poistumislupatyypeittäin.
  - Keskusteltiin siitä, tarvitseeko poistumislupahakemuksia käsitellä vankilassa rajoittamispäätöksen aikana. Perustelluimmaksi katsottiin tehdä kielteiset päätökset rajoittamispäätökseen perustuen, kuin säätää siitä, ettei hakemuksia tarvitsisi käsitellä lainkaan.
  - Poistumislupa-asioilla on yhteys myös toimintaan osallistumiseen silloin, kun toiminta tapahtuu vankilan ulkopuolella esimerkkinä siviilityö- ja opintoluvat, joihin on muutoksenhakuoikeus.

## 3 Muut asiat

- Aiemmin käsitellyissä hallitusohjelmakirjauksissa voidaan edetä työryhmän ehdottamalla tavalla.

## 4 Seuraava kokous

- Seuraava kokous pidetään ke 8.10. klo 9.30-12.00, (materiaalin lähetys ke 1.10.)
- Aiheina teva-osaston jatkokäsittely ja poistumislupa-asioiden jatkokäsittely (pykäläluonnoksia)